

વફાદારીની ખુબી.

એક નોકરે દખાડેલી વફા
દારીના આખેડુબ
ચિત્રાર.

૩૦૫૬

છપાવનાર

છોટાલાલ ભાવનગરી.

સને ૧૮૮૭

મુંબઈ.

" પારસી પ્રાન્ટીંગ " પ્રેસ

કીર્તી ૩ ૫૪

વશદારીની ખુબી.

દુહો.

માનવ સહુ જોરો તમે,

આ છે વાત વિચિત્ર;

સ્નેહીના શંકટ સમે,

માથું આપે તે મિત્ર

ગુજરાતનો નામાંકીત રાજા સિદ્ધરાજ
જયસિંહ એક સમયે દરબાર ભરાને બેઠો હો-
તો, તેવામાં ત્યાં રામસિંહ નામનો એક ર
જપુત આવી ચડ્યો; જે દખાવે સૂરો અને
ખુબસુરત હતો. તેણે આવીને રાજાને પ્રણામ
કર્યો, અને કહ્યું કે નામદાર રાજા, હું વખાનો

માર્યા રજપુત તમારું રાજ્ય ઘણું આબાદી
 ભરેલું અને આપની કીર્તિ ઘણી સાંભળીને
 આપ નામદારના આશ્રય તળે મારું અને
 મારા કુટુંબનું ગુજરાન ચલાવવાની આપેક્ષા
 થી અહીંઆ આવેલા છું. તો આપ મારી
 ઇચ્છા પરીપૂર્ણ કરશો. હું આપની ઘણી
 નીમકહુલાલીથી નાકરી બળવાશ. સિદ્ધરાજ
 જે તેની વાત કબુલ કરી તેને પોતાની
 હજુરીની નાકરી સોંપી. એક સમયે મધ્ય
 રાત્રે રાજા પોતાના શયન ગૃહમાં સુતેલો છે, અને
 રામસીંહ તેની ચોકી કરે છે, તેવામાં એક
 એક કેદલીએક સ્ત્રીઓના ગાવાના અવાજ
 તેને કાન પડ્યા, તેમાં વધારે અન્યે-
 બાં જેવું એ સાંભળવામાં આવ્યું કે, એક

સ્ત્રી ઘણાજ ઘાટા સ્વરથી રકતી હતી. તે
 સાંભળી તેણે રામસિંહને બોલાવ્યા જે તેની
 પાસે આવ્યા અને કહ્યું 'મહારાજ, શુ હુકમ
 છે,' જે ફરમાસ હોય તે બબ્બવવાને આકર
 તૈયાર છે. ત્યારે સિદ્ધરાજે તેને વાત કરી
 કહ્યું કે બારી તરફ કાન દઈ અને સાંભળ કે
 'એ અવાજ કોનો છે, અને મને ખબર લાવી
 આપ કે એ કોણ છે, અને શા માટે રડે છે,
 તથા ગાય છે, રામસિંહે લાગલોજ હથીઆ
 ર સહીત મહેલ બહાર કાઢી પણ લય વગર
 ચાલવા માંડ્યું અને તેની પાછળ સિદ્ધરા
 જ પણ છુપે વેષે પોતાના નવા આકરની વ
 કાદારી તથા બહાદુરીની તપાસ કરવાને માં
 ડળ્યો. પ્રથમ રામસિંહ એક બાળુએ જય

સ્ત્રી મોટે અવાજે રહતી હતી, તેની પાસે
 ગયો. રામસીંહ એકદમ હીંમતથી તેને પુછ્યું
 કે, બાઈ તું કોણ છે અને આવી મધ્ય રા
 ત્રીએ શાને વાસ્તે રૂદ્ધન કરે છે, ત્યારે તે બાઈ
 બોલી 'લામ' હુ સિદ્ધરાજ જય સિંહની લક્ષ્મી
 છું અને આવી કાળે તેના કાળ થવાના
 છે, તો તેની પાછલ મને કોણ સંભાળશે ત
 થા મારો ધણી કોણ થશે તે વિચારમાં આ
 વખતે હું રૂદ્ધન કરું છું. આ વાત સાંભળીને
 રામસીંહના પેટમાં તો ફાળ ઉઠી કે, રાજાનો
 કાળ તો પાસે આવ્યો, પણ અરે ઇશ્વર મારો
 શું ઉપાય પણ નેહ તો ખરો કે પેલી બાઈએ
 ને આંધે ગાય છે. તે કોણ છે એવો વિચાર કરી
 પેલી બાઈએ પાસે ગયો, અને જુએ છે, તો

કુંટલીક બાઈઓ રાસડા લેતી હતી અને તે
 થી ઘણા આનંદ પામતી હતી. ત્યાં જઈ સુ
 રા રામસિંહે પુછ્યું, બાઈઓ તમે કોણ છો
 અત્યારે શું કરવા આવી ધામધુમ માંડોછે,
 પહેલાં તો તે બાઈએ તેના પુછવા ઉપર મુઠ્ઠ
 લ ધ્યાન આપ્યું નહીં, પણ જ્યારે રામસીં
 હે બીજી વખત મોટથી ખુમ ખુમ મારીને
 કહ્યું, ત્યારે તેઓએ જવાબ દીધો કે અમે
 તો મશાણની જગણીઓ છીએ. તેણે કહ્યું
 એતો કીક પણ આ ધમધમકડ શું કરવા માં
 ડી છે, ત્યારે તેઓએ કહ્યું કાલે અમને ઘણા
 જ સુરા અને બલવાન પુરૂષના બોગ મલવા
 ના છે, તેની ઉમેદમાં આ ખુશાલી અમને
 ઉત્તપન થઈ છે, રામસિંહે પુછ્યું પણ તે કોણ

મહાન પુરુષ તે કોણ છે, તેનું જરા નાંમ તે
 કહશો ! તેણે કહ્યું હા, તે તો આ દશના
 રાજા સીધરાજ જયસિંહ તેના કાળ એટલે
 મરાજ આવતી કાલે થશે. આ સાંભળી રામ
 સિંહ વળી વિચારમાં પડ્યો અને કાંઈપણ
 તેને બચાવવાની ચુકતીની શોધ માટે, પોતાના
 મન સાથે જોડવાણ કરવા માંડ્યો, પણ કાંઈ
 ઉપાય તેને સૂઝ્યો નહીં. તેણે તરતજ પેલી
 બાઈએને પુછ્યું કે બાઈઓ કોઈપણ રીતે
 એ મહાન પુરુષ, જેણે ઘણા ઉમદા કામ ક
 યાં છે, તેના જીવ થોડા વર્ષ સુધી બચે એમ
 છે ? તે બાઈઓએ જવાબ દીધો, હા હજી
 એક રસ્તો છે, તે એને એને બદલે કોઈ સરો
 પોતાના માણ તજવાને તૈયાર હોયતોજ તે બ

ચે. તેણે કહ્યું હું આ સાંભળીને ઘણાજ ખુ
 શી થયો. અને હું ઘણીજ ખુશીથી મારો જ
 વ તમને ભક્ષ કરવા સારૂ આપવાને કબુલ
 કરું છું. તે બાઈઓએ કહ્યું કે ઠીક છે, પણ
 આમ હવે તારા જીવનો અંત આવ્યો તૈયાર
 થા હવે હમાણા બધી જાણીઆ મળી તારા શરી
 રને વેહચી લઈએ છીએ રામસિંહ કહ્યું નહીં,
 હિભા રહો જરા ધીરજ રાખો, એક વાત ક
 રતાં હું ચુક્યો મને મારા બંધરા છોકરાને ક
 કત મળવાની રજા આપો, અને તેઓને મ
 લી હું તમારી પાસે આવું છું, પછી સુખેથી
 તમે મારો ભોગ લ્યો, અને સંતોષ પામી
 ખીંધરાજ નયસિંહ જેવા પ્રતાપીરાજનો જીવ
 હિમારો. એમ કહીને પોતાના ઘર તરફ ચાલ

વા લાગ્યો, અને રાજા જે અત્યાર સુધી તે સર
 વે ચરચા નેતો હતો તે તેની પછવાડે છુપે વે
 વે ગયો અને તે પોતાના બાઈડી છોકરાને હે તથા
 કહેવા ઇચ્છે છે ન તેના વીચાર કરવા લાગ્યો
 ધર ગયો, કે તરતજ તેની બધરી તથા છોક
 રો, અબ્બએબીમાં પડીને તેને પુછવા લાગ્યા,
 કે તમે અત્યારે મધ્ય રાત્રીએ કોઈ દીવસ ન
 હી ને આજ આઠ્યા માટે કાંઈ પણ નવા જુ
 ની હોવી નોઈએ. ત્યારે તેણે કહ્યું હા એમ
 નોઈ, અને તે એછેજે. મને લક્ષ્મી તથા મસા
 હાની નેગણીઓ તરફથી એવી બબર થઈ છે
 કે કાળે આપણા રાજાનો કાળ થશે. ત્યારે મેં
 તેઓને પુછ્યું, કે તેને બચાવવાનો કાંઈ ઉ
 પાય ? ત્યારે તેઓએ જવાબ દીધો કે, નો તમા

રો જીવ આપો તો, તેના જીવ બચે. મેં તે
 કબુલ કર્યું, અને તમને મળવાની રજા લઈ
 અહીં આવ્યો છું, અને આમારી છેલી બેઠ
 છે. માટે મારા બહાદુર છોકરા હવે પછી તા
 રી માને તથા કુટુંબને સંભાળજે, અને તારા,
 બાપની આબરૂને બટો લગાડે નહીં
 છોકરો કહે નહીં, મારા વહાલા
 બાપા, તમે મરો અને હું જીવું એતો ફાકટ,
 માટે આજો હું પણ તે જગણીઓ પાસે આ
 વું અને મારો લક્ષ કરવાને તેઓને મોટી
 ખુશીથી રજા આપું. તેઓ મારો લક્ષ કરશે,
 અને તમ થશે એમ કહી બાપની સાથે
 ચાલવા માંડ્યો, મા તેની પછવાડે ગઈ એ
 ની રીતે ત્રણે જણા માબાપ અને છોકરો તે

જાગણીઓની પાસે આવી લાગ્યા અને છોકરાઓ પોતાના જીવ બાળને બચાવવા ખાતર જાગણીઓને આપ્યો તે જોતાંજ મા જીભ કરડી મરણ પામી.

આ જોઈ મુરારામસિંહે વિચાર કીધો કે, મારો એકનો એક પુત્ર તથા બધરી મરણ પામ્યા, હવે મારે જીવું તથા છે એમ વિચારી તરવાર કાઢી પોતાના ગળાનાં માંસી આપઘાત કર્યો, આ બનાવ રાજા જોતો હતો અને જોઈને રામસિંહનું મરણ થયું તેટલે તરતજ તે પણ ખંજર કાઢી દેરીનું મરણ કરી મરવા જાય છે, ત્યાં દેવીએ દરશન દીધાં, અને નીચે પ્રમાણે કહ્યું. 'અરે મુખ્ય જે જીવને માટે ત્રણ જાણા મુખ્યા તે જીવ જો

વાને તું તૈયાર થયોછે, તે અક્ષોભ ભરેલું
 છે. પછી સીધરાજે તે દેવીને કહ્યું કે મારે
 જ ગમે તેમ પણ આ ત્રણ બીચારાં વગર અપ
 રાધે મારે માટે મરણ પામ્યા, તો હવે મરે
 જીવીને શું કરવું છે. અને વળી કોઈ વાત
 કરેકે, સીધરાજને માટે તે ત્રણ જાણના જીવ
 જાતો તે મારે કરવું નથી. આ મારો હઠ

મુકનાર નથી, અને મારો દહ ત્યાગ
 કર્યા સિવાય છુટકો નથી. દેવીએ કહ્યું કે ના,
 એમ નહીં કર અને હું આ વખતે તારા ઉ
 પર પ્રસન્ન છું, માટે જ, હું આ ત્રણ જાણ
 ને જીવાં કરું છું એમ કહી તે ત્રણ જાણા ઉ
 પર અમૃતજળ છાટ્યું, તેવાજ તેઓ આજ
 સુધી મરહી હોવા થયા, આ ખુનાવ જોઈ રાજા

અનઅખ થયો. રામસિંહ પોતાની આસપાસ
 નેના મંડી ગયો, અને તેને તો અદખાવ
 એક સ્વપન જેવો થઈ પડ્યો. રાજા મહેલમાં
 બઈ સુઈ રહ્યો, અને રામસિંહ પોતાના છો
 કરા તથા બધરી સાથે પોતાને ઘેર ગયો અને
 તેઓને ત્યાં સહી સલામત મુકી, પાછો દરબાર
 માં ગયો આ ઉપલો બનાવ એક રાતમાં બ
 સવાર પડતાં, તે કચેરીમાં ગયો, અને રાજા
 ને સલામ કરી બેઠો, તેવોજ રાજાએ પાસે
 બોલાવીને કહ્યું કે, રાતના જવાબ હજી મને
 મળ્યો નહીં, ત્યારે રામસિંહે જવાબ દીધો
 કે રાતના એક ડોસીના છેકરે મરવાથી તે
 શેતી હતી, અને બીજી તરફ વીવા હતી,
 નેથી સીઓ આનંદમાં ગીન ગાતી હતી. રા

જાએ કહ્યું શાખાશ મારા શુરા સામત, તારા
 જેવા સામત અમારી દરબારમાં હમેશ સુધી હ
 ને. અને નીચે પ્રમાણે રાજાએ પોતાનો ક-
 ચેરીમાં લાવ્યું કરું. માસ શુરા સામતે આજ
 દીવસ લગી આના જેવા હીમતવાન તથા ની
 મકહલાલ નોકર હજી સુધી મેં નથી નથી

હુ ધારું છું કે, હવે પછી આવો નોક
 ર મળવાનો નથી, આ ઉપરથી ખુબી થઈ હુ
 તારા છેકરાને માગ લગાડતી સરદારી આ-
 પુ'છું, અને તમને મારા મુખ્ય મંત્રીની જ
 વ્યા અપુ છું. ગાપ બહાને આપણે અ
 મનમાગ છે ત્યાં તમારે રહેવું અને તે આજ-
 કી તમારે પોતાનો સમજવો.

સાર—વાંચનારે આ ઢુકા પાશુ રસી
 કે વારતા ઉપરથી સાર એટલોજ લેવાનો છે કે
 એકે મીત્ર જેવા નોકરે પોતાના ધાણી તરફ
 કેવી વફાદારી બતાવી છે, અને તેનો બદલો રા
 જાએ કેવીરીતે વાલ્યો છે? શું આજના જમાનાં
 માં શેઠીઆ એ, પોતાના એવાજ વીસ્વાસુ
 નોકરોની કદર ન બુઝવી? કે તેવા ક-ર
 બુઝનારા શેઠીઆઓએ તરફ નોકરોએ પોતા
 વફાદારી ન બતાવવી? આ સવાલના જવાબ
 માં એટલુંજ ઉપર જણાવેલી રીત મુજબ વ
 ર્તનારા શેઠીઆ તથા નોકરો થોડાજ છે.

(સમાપ્ત.)

જાહિર ખખર.

રમુજ વારતાની ચોપડીઆ નિચે લખેલે ઠેકાણે મળશે.

કાલીદાસ જોગરામનો સવાદ ભા ૧લો ૦--૮--૦	
બે ટીઆ ભાઈની વાત... .. ૦-૬-૦	
તે દુઃખ નિવેદન... .. ૦-૬-૦	
ખદશાહ અકબર અને દીવાન જીરખલાની વાર્તા	
ચો ભાગ બે દરેક... .. ૦-૪-૦	
ચતુર નાર ૦-૧-૦	
આનંદીબાઈ જોશી ૦-૦-૬	
માખાપનો ખોટો લાડ... .. ૦-૦-૬	
ગીઝની શહેરનો કાજી... .. ૦-૦-૩	
રાજ કન્યાની વાત ૦-૦-૩	

દુખીઆરી કમલા...	...	...	...	૦-૦-૩
કંબુમ કાનદાસ...	...	...	...	૦-૦-૩
મુખ્ય ચોરોનો ફાર્સ...	...	...	...	૦-૦-૩
જુતનો ભાષ...	...	...	...	૦-૦-૩
ભાપ દીકરાનો ઝગડો...	...	...	...	૦-૦-૩
કશ હમરની અકબ...	...	...	...	૦-૦-૩
સાસુ વહુની લડાઈ ભાગ ર જો...	...	...	...	૦-૦-૩
મા બાપનો ખોટો લાડ...	...	...	...	૦-૦-૩
બાળ રનેહી...	...	...	...	૦-૦
નખજો! માટી બેયર પર ચૂરો...	...	...	...	૦-૦-૩

જી. કે. રાણે.

ઠેકાણુ—મુંબઈ પાસવ રસ્તા નાના-
ચંકર મંઠનો ગલી ઘર નખર રથ. તથા
મુંબઈ ચોડસીમજરમાં પારસી પ્રોટોમ પ્રેસમાં

